

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	PWYLLGOR CRAFFU CORFFORAETHOL
DYDDIAD Y CYFARFOD	5 MEDI 2013
TEITL	STRATEGAETH ARBEDION
AELOD CABINET	Cynghorydd Peredur Jenkins

1 CEFNDIR

- 1.1 Mae'r Pwyllgor Craffu wedi nodi ei ddymuniad i graffu'r hyn sy'n digwydd yn y maes ariannol ac yn benodol, effaith yr arbedion hyn ar bobl Gwynedd.
- 1.2 Dylwn ail adrodd yr hyn a ddywedais yn fy llythyr at holl aelodau'r Cyngor ym mis Gorffennaf sef na wyddom eto yn union beth fydd tynged ariannu cynghorau yng Nghymru ond y rhagolwg yw ei fod am olygu gostyngiad grant sylweddol uwch na'r hyn a welwyd hyd yma.
- 1.3 Yn sgil y dybiaeth honno mae yna waith yn mynd ymlaen i geisio sefydlu llwybr drwy'r dymestl sydd yn debygol o fod o'n blaenau fydd yn ceisio gwarchod pobl Gwynedd cymaint ag sy'n bosibl rhag effeithiau gwaethaf y cynni ariannol sydd am gael ei osod arnom.
- 1.4 Y ffordd orau o wneud hynny wrth gwrs yw cymryd amser i gynllunio'n ofalus ond fe allasai cyflymdra a dyfnder y gostyngiadau diweddaraf yma olygu nad yw'r dewis hwynnw yn agored i ni a byddwn yn wynebu gorfod gwneud pethau ar frys. 'Rwyf wrthi'n trafod gyda swyddogion ar hyn o bryd i weld a oes modd osgoi hynny.
- 1.5 Mae'r darlun diweddaraf yma yn rhoi gogwydd hollol wahanol i unrhyw beth yr ydym wedi bod yn ei wneud yn barod, a'r tebygrwydd yw nad yw'r math o weithgaredd sydd wedi mynd a ni drwy'r gostyngiad ariannol a welwyd yn y gorffennol am ein tywys drwy'r stormydd eithriadol sydd o'n blaenau. Bydd y sefyllfa newydd yn gofyn am newid sylfaenol yn y ffordd yr ydym yn meddwl am bethau.
- 1.6 Wrth baratoi'r adroddiad yma gofynnwyd i mi gyfarch nifer o faterion ac rwyf wedi strwythuro'r adroddiad ar sail y gofynion hynny.

2 Beth yw'r bwriad o ran delio gyda'r angen i adolygu ymrwymadau'r Cynllun Asedau a'r Cynllun Strategol a pha ran fydd gan drwch aelodau'r Cyngor yn y gwaith o adolygu hynny ?

- 2.1 Yn gyntaf oll, gan mai strategaethau'r Cyngor yw'r ddau yma bydd yn rhaid i'r Cyngor ei hun gytuno i ni ail ymweld â hwynt.

2.2 Wedyn fe fydd yn rhaid i'r Cabinet ystyried pa gynlluniau y byddwn yn argymhell i'r Cyngor y dylid ystyried eu hepgor er mwyn lleihau pwysau ar y Cyngor.

2.3 Yn y pen draw fodd bynnag mater i'r Cyngor fydd unrhyw benderfyniad i newid y Cynllun Strategol a beth i'w newid yn dilyn argymhellion gan y Cabinet.

3 Sut fyddwn ni'n pwysu a mesur yr ymrwymadau yn y Cynllun Strategol a'r Cynllun Rheoli Asedau yn erbyn gofynion gwasanaethau craidd ?

3.1 Mae'r Cynllun Rheoli Asedau yn adlewyrchiad o anghenion cyfalaf y gwasanaethau craidd. Pan sefydlwyd ef yn yr Hydref 2009 fe nodwyd gan y gwasanaethau hynny beth oedd eu hanghenion ac fe flaenoriaethodd y Cyngor y cynlluniau yn ôl yr adnoddau oedd ar gael.

3.2 Bydd angen ail ymweld â hynny gan fod yr adnodd sydd ar gael ar gyfer y Cynllun Asedau yn rhoi pwysau aruthrol ar y gyllideb referniw (sydd yn gorfod ariannu'r £23m y bu i'r Cyngor benderfynu benthyca er mwyn atgyfnerthu'r Cynllun Asedau).

3.3 Fe all y Cyngor benderfynu wrth gwrs fod y cynlluniau sydd yn cael eu cyfarch gan y £23m hwnnw fod werth yr arbedion fydd yn rhaid eu gwneud i'w ariannu - mater o bwysu a mesur blaenoriaethau cymharol ydyw.

3.4 Mae'r Cynllun Strategol yn manylu'r cynlluniau hynny fyddai'n dda eu cael er mwyn gwella bywydau bobl Gwynedd. Mae yna rai lle byddai'n wirion peidio â'u cyflawni gan eu bod yn arwain at arbedion ac felly yn caniatáu i ni warchod mwy o wasanaethau.

3.5 Mae yna rai eraill lle byddai aelodau yn dymuno gweld y cynlluniau yn cael eu cyflawni doed a ddel oherwydd y budd sylweddol sydd am ddod i bobl Gwynedd o'u cyflawni.

3.6 Mae yna gynlluniau eraill lle bydd y budd sydd am ddeillio i bobl Gwynedd yn llai o flaenoriaeth na rhai gwasanaethau craidd efallai a lle byddai'n gwneud mwy o synnwyr i aros i weld beth fydd yn gorfod cael ei ddileu o gyllideb y Cyngor cyn meddwl am eu cyflawni. Dyma yw'r cynlluniau efallai lle dylid eu gosod ar un ochr am nawr hyd nes y byddwn yn gwybod beth fyddai'r pris o'u cyflawni.

4 Pa mor hyderus yw'r cabinet am allu'r Cyngor i wireddu'r arbedion sydd eisoes wedi eu cytuno cyn dechrau mynd i'r afael a'r her newydd hon ?

- 4.1 'Rwyf yn cwrdd bob deufis gyda'r swyddogion priodol i gael fy niweddarau ar berfformiad adrannau'r Cyngor wrth gyflawni'r arbedion yr ydym wedi gofyn iddynt eu cyflawni.
- 4.2 Dengys yr adroddiad diweddaraf rhwng 2010/11 a 2013/14 ein bod wedi gorfod adnabod cynlluniau arbedion gwerth bron i £19.4m. Ym mis Gorffennaf 'roedd yna 15 cynllun gwerth tua £1m lle nad oeddent wedi llwyr gyflawni hyd yma.
- 4.3 Problemau gyda'r amser yr oedd yn ei gymryd i gyflawni oedd y rhan fwyaf o'r problemau y tu ôl i'r cynlluniau yma, ac nid oes yna bryder na fydd y rhan fwyaf ohonynt yn cyflawni'r arbedion a adnabuwyd ymhen amser.
- 4.4 Mae record y Cyngor yn hyn o beth felly yn glodwiw yn fy marn i (yn enwedig am ei fod ar ben dros £11m o arbedion a gyflawnwyd rhwng 2007/8 a 2010/11) a does yna ddim i awgrymu fod ymdrechion yr adrannau am fod yn llai effeithiol yn y dyfodol.
- 4.5 Wedi dweud hynny, rhaid cydnabod fod y dasg am fynd yn anoddach bob blwyddyn wrth i faint yr arbedion gynyddu.
- 4.6 Bydd yn rhaid cael trefniadau clir a diamwys ar gyfer darganfod gweddill y bwlch ariannol a ddaw i'n rhan ac 'rwyf wedi gofyn i swyddogion amlygu'r opsiynau sy'n agored i ni yn hyn o beth.
- 4.7 Tydi peidio â mynd i'r afael a'r her ddim yn opsiwn gan fod yna ddyletswydd gyfreithiol arnom i sicrhau cyllideb gytbwys ond gellir bod yn eithaf hyderus o'r uchod fod y Cyngor yma am fod mewn gwell lle i ymateb na ambell i sefydliad arall.

5 Beth yw effaith cyflawni'r arbedion cyfredol ar drigolion Gwynedd a sut ydych chi'n mesur hyn ?

- 5.1 'Rydym yn amcangyfrif fod y Cyngor wedi arbed dros £30m ers 2007/8 gyda thua 88% o'r swm yma yn arbedion effeithlonrwydd.
- 5.2 Yn ddamcaniaethol, gan fod arbedion effeithlonrwydd yn parhau i sicrhau'r un canlyniadau i bobl Gwynedd am gost is ni ddylai'r rhain fod wedi effeithio ar bobl Gwynedd. Fodd bynnag, mewn ymdrech i sicrhau mai dyna yw'r achos, mae yna waith yn mynd ymlaen gan swyddogion i edrych ar fesurau perfformiad sydd wedi dirywio dros y flwyddyn ddiwethaf i weld a oedd unrhyw un o'r meysydd yma yn faes lle cyflawnwyd arbedion effeithlonrwydd.
- 5.3 Wrth gwrs , os nad ydym yn medru cael arbedion drwy fod yn fwy effeithlon, yr unig ateb arall yw torri gwasanaethau neu gyfleusterau a byddai hynny yn sicr o arwain at effaith ar bobl Gwynedd.

- 6 **O gofio fod y Strategaeth Arbedion cyfredol yn rhagweld y posibilrwydd o doriadau, beth ydych chi'n rhagweld ar hyn o bryd fel effaith posibl yr arbedion pellach y bydd angen i'r Cyngor eu cyfarfod yn wyneb yr her newydd y mae'n ei wynebu ?**
- 6.1 Fel y nodais yn fy llythyr ym mis Gorffennaf, ni wyddom eto beth fydd union effaith negeseuon a gafwyd gan Lywodraeth Cymru ac ofer fyddai ceisio dyfalu hynny ar hyn o bryd.
- 6.2 Fodd bynnag 'rwyf yn trafod gyda'r Cyfarwyddwr Strategol ar hyn o bryd a fydd yn rhaid i ni gymryd camau brys i newid yr hyn yr oeddem yn bwriadu ei wneud yn 2014/15.
- 6.3 Mae o ar hyn o bryd yn ystyried a ellir cael cynllun fydd yn caniatáu i ni barhau i weithredu ar sail y cynlluniau arbed yr ydym wedi cynllunio ar eu cyfer eisoes gan ddylunio cynllun arbedion diwygiedig fydd yn cwrdd â'r diffyg pellach yn ddiweddarach.
- 6.4 Byddai hyn yn caniatáu i ni gymryd camau rhesymegol gyda chyfle i ymgynghori ymysg trwch yr aelodau cyn cymryd y camau ychwanegol angenrheidiol.
- 6.5 Byddwn wedi datblygu hyn ymhellach yn ystod yr wythnosau nesaf.
- 6.6 Fodd bynnag mae yna hafaliad eithaf syml yma. 'Roedd ein tafluniad gwreiddiol ym mis Chwefror yn awgrymu y dylid cynllunio ar gyfer diffyg cyllidol o tua £16m uwchben y cynlluniau hynny oedd eisoes ar y gweill (oedd gwerth tua £8.7m). Rhagwelwyd y byddem yn dod o hyd i'r arbedion pellach yma fel a ganlyn -
- Effeithlonrwydd pellach £6.4m
  - Rheoli galw £5m
  - Toriadau £4.7m

Gan fod y swm y byddwn ei angen yn sicr o fod yn sylweddol mwy na'r tafluniad gwreiddiol, os na fyddwn yn gallu darganfod mwy o arbedion effeithlonrwydd neu leihau galw yna'r unig ateb arall yw bod y toriadau am fod yn uwch.

- 7 **Pa gyfran o'r arbedion sydd eu hangen sy'n debygol o gael eu gwireddu drwy'r gyfundrefn rheoli galw y mae'r Cynllun Strategol yn cyfeirio ato ?**
- 7.1 Fel y nodir uchod - £5m oedd y targed gwreiddiol. Gan nad ydym eto wedi dod i gasgliad ar y cynlluniau unigol y byddwn yn eu cyflawni dan y pennawd yma, ni wyddom a yw hwn yn gyraeddadwy neu a oes mwy ar gael.
- 7.2 Gan mai yn 2015/16 yr oeddem yn rhagweld angen y swm yma a chan fod cynlluniau o'r fath yn debygol o gymryd amser i'w cyflawni,

mae'n bosibl na fyddwn yn cael goleuni am yr union swm am gryn amser.

8 O gofio pwysigrwydd cronfeydd allanol fel y Gronfa Datblygu Wledig a Chronfa Cydgyfeiriant i sir fel Gwynedd, beth ydych chi'n feddwl fydd yr her ariannol newydd yn ei olygu i allu'r Cyngor i fanteisio ar gronfeydd o'r fath ?

8.1 Os byddai manteisio ar gronfeydd o'r fath yn dod a budd i bobl Gwynedd, byddai angen pwysu a mesur y budd hwnnw yn erbyn unrhyw arbedion y byddai'n rhaid ei wneud i'w ariannu ac effaith yr arbedion hynny ar bobl Gwynedd.

8.2 Dyma yw blaenoriaethu wrth gwrs a tydi'r ffaith fod yr arian fydd gan y Cyngor yn debygol o fod gryn dipyn yn llai ddim am atal y Cyngor rhag parhau i gymryd penderfyniadau ar sail blaenoriaeth gymharol fel hyn.

9 Pa drefniadau fydd gan y Cyngor yn ei le i baratoi pobl a chymunedau Gwynedd ar gyfer yr her ariannol sylweddol sydd yn ein hwynebu dros y blynyddoedd nesaf.

9.1 Tydan ni ddim am fedru dygymod gyda'r sefyllfa sydd o'n blaenau heb i bobl Gwynedd ddod gyda ni ac fe fydd angen sicrhau cynllun cyfathrebu priodol ar gyfer yr holl raglen.

9.2 Mae'r sefyllfa ariannol sydd o'n blaenau yn dra gwahanol i'r hyn a welwyd yn y gorffennol a bydd yn rhaid i ni sicrhau ein bod yn cyfleu i bobl Gwynedd nad parhad o ddirywiad graddol ein sefyllfa ariannol yw hyn ond ei fod yn hytrach yn sefyllfa dra wahanol sy'n gofyn am atebion radical.

9.3 Fel rhan o'r gwaith o lunio rhaglen i ddarganfod y bwlch ychwanegol a ddaw i'n rhan byddaf hefyd yn trafod gyda swyddogion gynllun cyfathrebu fydd yn amlygu beth sydd angen ei wneud i gyfleu'r negeseuon priodol i bobl Gwynedd a sut ydan ni am gael barn bobl Gwynedd ynglŷn â'u blaenoriaethau hwy o ran meysydd gwariant y dyfodol.